

2010 ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİNDEN BUGÜNE HÂKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU: ÖRGÜTSEL VE YÖNETSEL AÇIDAN BİR DEĞERLENDİRME

Arş. Gör. Özkan DURNA
Mersin Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü
ozkandurna@mersin.edu.tr

ÖZ

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu(HSYK), Türkiye’de adalet yönetiminin merkezinde bulunur. Amacı 6087 sayılı kuruluş Kanunu’nda belirtildiği üzere mahkemelerin bağımsızlığı ile hâkimlik ve savcılık teminatı esaslarına göre çalışmaktır. 2010 yılında gerçekleşen anayasa değişikliğiyle birlikte Adalet Bakanı’nın Kurul’daki nüfuzu artmış, Kurul üyelerinin sayıları da artırılarak bir kısmının hâkimler ve savcılar arasından yapılacak seçimlerle belirlenmesi, bir kısmının Yargıtay, Danıştay, Adalet Akademisi genel kurullarınca, bir kısmının ise Cumhurbaşkanınca belirlenmesi kurala bağlanmıştır. Yargıçlar ve savcılar arasından seçim yapılması, yargıyı seçimler yoluyla ayırma ve siyasallaşma tehlikesine neden olmuştur. O halde bu değişiklikler bağımsız yargının ruhuna uygun mudur? Ayrıca hâkimleri geçici yetki ile görevlendirme yetkisi bulunan Kurul’u, hâkimlik teminatı ile nasıl bağdaştırabiliriz? Bu çalışmanın amacı, 2010 anayasa değişikliğinden bugüne HSYK’nın yönetsel ve örgütsel yapısındaki değişmeyi inceleyerek, kurulun gerçek amacına ne ölçüde hizmet ettiğinin çözümlenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Adalet yönetimi, HSYK, Mahkemelerin bağımsızlığı, hâkimlik teminatı, Seçimler

The High Council of Judges and Prosecutors From 2010 Constitutional Amendment By Now: A Review About Organizational and Executive Structure

Abstract

The High Council of Judges and Prosecutors (HSYK) is at the center of administration of justice in Turkey. As it is mentioned in the law no. 6087 on the constitution of High Council of Judges and Prosecutors , the purpose is to provide the independence of the courts and legal guaranty of judges and prosecutors. With the counstitutional amendment which took place in 2010, the influence of Ministry of Justice on the Council increased. The number of the members of the counsil was increased and some of them were decided to be chosen with an election which be held between judges and prosecutors, some of them were decided to be chosen by the general assembly of High Court of Appeals, Council of State and Academy of Justice and the other some of them were decided to be chosen by the President. The election which is held between judges and prosecutors causes disintegration of the judicial system through elections and politization of judicial system. Then, is this amendment convenient with the soul of independent judiciary. Besides, how can the council which has the authority to assign judges with temporary power accord with the legal guaranty of judges? The purpose of this study is to reveal to what extent the Council serves to its real purposes by examining the changes in executive and organisational structure of the Council since the constitutional amendment in 2010.

Keywords : Administration of Justice, The High Council of Judges and Prosecutors (HSYK), independence of courts, Elections

1. GİRİŞ

Ülkemizde son 25-30 yıldır yapılan reformlar uluslararası kuruluşların tavsiyesi, ilkeleri çerçevesinde ve hatta bazen yardım veya kredilerin ön koşulu olarak ortaya çıkmıştır. Devletteki reformların bu bakımdan yerel olmadığı yönünde getirilecek eleştiriler haklıdır. Oysa konu adalet alanındaki reformlar olunca olumsuz eleştiriler haksız olur. Adalet, evrensel bir kavramdır. Evrensel olma özelliği adalet yönetimini de tüm dünyadabenzer yapar. Bu bakımdan ülkemizde adalet yönetimini bağımsız ve tarafsız yapmaya yönelik uluslararası ilkeler adalet yönetimine faydalı olacaktır.

Adalette gerçekleşen reformlarla dönüşen kurumlardan biri de Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu(HSYK)'dur. 1981 Yılında bir kanun ile mevcut Yüksek Hâkimler Kurulu ve Yüksek Savcılar Kurulu'nunbirleştirilmesiyle meydana gelen HSYK, mahkemelerin bağımsızlığı ile hâkimlik ve savcılık esaslarına göreadalet hizmetlerini gerçekleştirmek amacıyla hareket eden idari bir kuruldur. Ancak kurulduğu günden beriyargı bağımsızlığı tartışmalarının odağı konumundadır (Çelik, 2010: Radikal).

Yargı bağlamında bağımsızlık, bir başıboşluk veya örgütsel düzlemde herhangi bir bağılılığın olmamasıanlamlarına gelmez. O halde HSYK'nın salt varlığı bu bağımsızlığı etkilemez; ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, yargının bağımsızlığı ve işleyişi için kurulan bir yapının yargı üzerinde, mahkemelerin kararlarını etkileyecek yeni bir güç olmasının önüne geçilmesidir.

2. MAHKEMELERİN BAĞIMSIZLIĞI VE HÂKİMLİK TEMİNATI

Adalet yönetimi açısından bağımsızlık iki anlam içerir: birincisi, idari bürokrasiden ayrılmayı, ikincisi ise yargıç ve savcılarının görevleri sırasında hiyerarşik ilişkiden bağımsız olmalarını ifade eder (Kilim, 2013: 33).Mahkemelerin bağımsız olması tek başına bir amaç değil, tarafsızlığını sağlamanın bir aracıdır (Yanık, 2014:90) ve bu bağımsızlık temelde yargıç için değil, yargıya başvuran içindir (Selçuk, 2007: 39). Mahkemelerinbağımsızlığı 1982 Anayasamızın 138. Maddesinde düzenlenmiştir. Madde metninde tarafsızlık kelimesikullanılmasa da maddede geçen ‘...Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler.’ tarafsızlığı ifade eder. Delil araçlarının serbestçe değerlendirilip gerçeğe ulaşabilmeyi ifade eden vicdani kanaat elbette hâkimler üzerinde herhangi bir fiili baskının bulunmamasını gerektirir (Feyzioğlu,2015: 69). Bağımsızlık ve tarafsızlık arasında Gönenç şöyle bir ilişki kurar: bağımsızlık yargıcın çevre etkilere karşı korunması, hukuk kuralları ve vicdaniyla baş başa kalmasıdır. Tarafsızlık ise vicdanındaki önyargılardan kurtulması, yargıcın nihai karar öncesinde iç muhakeme aşamasında mevcut olması gereken bir unsurdur (Gönenç, 2011: 8). Yargı üyelerinin bağımsız ve tarafsız davranması ancak yargının bağımsız şekilde işleyeceğinin güvence altına alınmasıyla olur (İnceoğlu, 2011: 237).

1982 Anayasamızın 139. maddesinde düzenlenen hâkimlik teminatı ilk olarak hâkimlerin azlolanmamasını ifade eder. Ayrıca istemedikçe emekliye ayrılmama ve diğer özlük haklarından mahrum bırakılmama hâkimlik teminatının diğer esaslarındandır; ancak aynı maddede hakimlik teminatına istisna oluşturan “...meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler” de sayılmaktadır. Söz konusu istisna oldukça belirsiz bir tanım yapmaktadır. Bu hüküm 2802 Sayılı Kanun'da da somutlaştırılmamış aynen Anayasadan aktarılmıştır. Disiplin cezası sonucu meslekten çıkarılma dışında, bu tür içeriği belirsiz bir istisna yayer verilmesi yargı bağımsızlığı bakımından oldukça riskli bir durumdur (İnceoğlu, 2011: 250).

3. 2010 YILINDAN GÜNÜMÜZE HSYK İLE İLGİLİ YASAL DEĞİŞİKLİKLER ve HSYK'NİN KURUMSAL DEĞİŞİMİ

3.1. Yasal Değişiklikler

2010 yılından bugüne Kurul'un yapı ve işleyişine etki eden kanun düzeyinde 6 adet düzenleme vardır. Ayrıca bu düzenlemeleri etkileyen 3 adet Anayasa Mahkemesi kararları vardır. Toplamda 9 düzenleme ve etkiettikleri kanun tablo: 1'de kronolojik sıralamasıyla gösterilmiştir.

Tablo: 1'de en dikkat çeken detay 2014 yılında yapılan düzenlemelerin sayısıdır. Buradan hareketle henüz 2010 yılında yapılan yeni HSYK'nin, 2014 yılında kurumsal yapısında önemli değişiklikler olduğunugösterir. Bir diğer dikkat çeken detay ise Anayasa Mahkemesi'nin de bu süreçte rol oynamasıdır. Bu demektir ki yasal değişiklikler önemli ölçüde Anayasaya aykırılıklar içermektedir. Şimdi yasal değişikliklerin HSYK'nin kurumsal yapısında yaptığı etkiyi çözümlayelim.

Tablo:1

Kanun/Karar Numarası ve Adı	Etki Ettiği Düzenleme	Yürürlüğe Giriş Yılı
Anayasa Mahkemesi'nin E.: 2010/49, K.: 2010/87 Sayılı Karar	HSYK'yi düzenleyen 1982 Anayasası'nın 159. Maddesi	2010
5982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Bazı Maddelerin-de Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	HSYK'yi düzenleyen 1982 Anayasası'nın 159. Maddesi	2010
6087 Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu	2461 Sayılı HSYK Kanununu yürürlükten kaldırmıştır	2010
650 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname	6087 Sayılı Kanunun 15. Maddesini değiştirmiştir.	2011
6524 Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	6087 Sayılı Kanunun çok sayıda hükmünü değiştirmiştir.	2014
Anayasa Mahkemesi'nin E.: 2014/57, K.: 2014/8 Sayılı (yürürlüğü durdurma) Kararı	6524 Sayılı Kanunun, 6087 Sayılı Kanununda değişiklik yapan üç hükmünün yürürlüğü durdurulmuştur	2014
Anayasa Mahkemesi'nin E.: 2014/57, K.: 2014/81 Sayılı Kararı	6524 Sayılı Kanunun, 6087 Sayılı Kanununda değişiklik yapan birçok hükmü iptal edilmiştir	2014
6545 Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	57-81 Sayılı kararla Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği hükümler yeniden düzenlenmiştir	2014
6572 Hâkimler ve Savcılar Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	6087 Sayılı Kanuna Kurul tarafından mesleğe kabul edinmeyenlerle ilgili geçici madde eklenmiştir	2014

3.2. Kurumsal Değişim

3.2.1. 2010 Yılındaki Anayasa Değişikliği ile Oluşan Yeni HSYK

2010 anayasa değişikliği HSYK'nin yapısı anayasada daha ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Ayrıcayapılan değişikliklerle adeta yeni bir HSYK yaratılmıştır. Anayasa metninde HSYK'ye daha fazla yer ayrılması kurucu iktidarın adalet yönetiminin merkezinde bulunan HSYK'ye verdiği önemi belirgin şekilde gösterir.

Anayasal değişikliklerle ilk olarak Kurul'un üye sayısı artmıştır ve 7 asıl, 4 yedek üye adli yargıdan; 3 asıl ve 2 yedek üye idari yargıdan olmak üzere toplam 10 asıl, 6 yedek üye hâkimler ve savcılar arasındayapılacak seçimle belirlenmesi kabul edilmiştir. Bu değişikliklerle ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa Komisyon Raporu'nda bu değişikliklerle yargının temsil kabiliyetinin artmakta olduğu, demokratikmeşruiyetin güçlendirildiği ve kendi içindeki kapalı yapısı değiştirildiği ve üye kaynakların çeşitlendiğibelirtirilmiştir. Demokrasinin en önemli unsuru temsil ilkesidir. Oysa 2010 ve 2014 yılında gerçekleştirilen HSYK üye seçimlerinde seçilen üyeler arasında Adalet Bakanlığı bürokratlarının sayıca fazla olması, Adalet Bakanlığı bürokratlarının hakim ve savcılar üzerindeki gücünü gösteren bir turnusol kağıdı olmasının (Kilim,2012: 684) yanında raporda

bahsedilen demokratik meşruiyetin sağlanmadığını da ortaya koyar. O halde Rapor'da demokrasi kelimesinin kullanılması ona atfedilen 'yüce' değerden ve retorik olarak metnigüzelleştirmesinden başka anlam ifade etmemektedir.

İkinci olarak, Kurul'a özgü sekreteryaya, Adalet Bakanlığı'ndan ayrı bütçe ve bina tahsis edilmesi hükmü getirilmiştir. Yargı bağımsızlığının ve tarafsızlığının ancak yargının bağımsız şekilde işleyeceğinin güvence altına alınmasıyla mümkün olduğuna göre (İnceoğlu, 2011: 237), bu değişikliklerin önemi ortadadır.

Üçüncü olarak, anayasal değişikliklerle hâkimler ve savcılarının denetimi Adalet Bakanlığı'na bağlı adalet müfettişlerinden alınarak kurul müfettişlerine bırakılmıştır. Hemen belirtelim, denetlemenin yürütme organına bağlı kişiler yerine Kurul'a bırakılması yargı bağımsızlığı açısından son derece önemli bir gelişmedir. Son olarak, Kurul kararlarına karşı yargı yolu tamamen kapalıyken yeni düzenlemeyle meslekten çıkarmakararlarına karşı yargı yolu açılmıştır. İdari bir kurul olan HSYK'nin, 1982 Anayasamızın 125. maddesinin idarenin bütün eylem ve işlemlerine yargı yolunun açık olması hükmüne istisna olmaması, bütün kararlarınakarşı yargı yolunun açık olması gerekirdi. Ayrıca HSYK'nin Genel Kurul kararlarının tamamının yayımlanması ve hatta görüşme tutanaklarının, karşı oylarının gerekçelerinin dahi yayımlanması gerekir. Böylece Kurul, kamunun denetimine açık olur ve aldığı kararlar da tutarlı olmak zorunda olur (Sancar, 2011: 40).

3.2.2. 6087 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu

2010 yılında gerçekleşen anayasa değişikliği ile öngörülen HSYK gereği, yeni bir kuruluş kanunuyapılması gereği doğdu. Böylece 6087 sayılı kanun yürürlüğe girdi. Böylece kendinden önceki 2461 sayılı HSYK Kanunu'nu zımnen yürürlükten kaldırmıştır. 6087 sayılı kanunla beraber HSYK tamamen yeni bir yapıya büründü. Anayasa'nın 159. maddesinde kanunla düzenleneceğini belirttiği hususlar bu kanunla düzenlendi. Bunlardan birisi de HSYK Genel Kurul'unun aldığı kararların yeniden incelenmesine ilişkindir. Kararın tebliğinden itibaren on gün içinde Başkan veya ilgili yeniden incelenmesi için başvurulabilir; ancak Kurul'un bu başvuruyu ne zamana kadar karara bağlayacaklarına ilişkin bir süre öngörülmemiştir. Bunun bir eksiklik olduğunun HSYK da farkındadır (HSYK, 2015: 77).

Kurul'un hâkim ve savcılarla ilgili görevleri; mesleğe kabul etme, atma ve nakletme, geçici yetki verme, her türlü yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkındaki karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapmaktır (madde 4). Bu hükümde endikkat çeken husus geçici yetki vermedir. Hâkimlik teminatı, azlolu namamayı kapsar; ama böyle bir yetkinin buteminata aykırı kullanılması mümkündür. Başka bir ihtimalde de liyakat esasına aykırı olarak örneğin beşincibölgede görev yapan bir hâkimin, birinci bölgeye geçici görevle yetkilendirilmesi mümkündür. Ülkemiz adalet hizmetlerinin sağlıklı yürütülmesi için veya bazı bölgelerde artan iş yükünü önlemek veya başka nedenlerdendolayı böyle bir yetkilendirmeye ihtiyaç duyulabilir; ancak bu yetkilendirmenin hâkimlik teminatına ve liyakatesaslarına zarar verilmesini önlemek için bu yetkilendirmeye ilişkin objektif kriterlerin belirlenmesi gerekir.

Kurul; Başkanlık, Genel Kurul, üç daire ve hizmet birimlerinden oluşur. Hizmet birimleri de Genel Sekreterlik ve Teftiş Kurulu'dur (madde 5). Kanun ile öngörülen yapıda, başkanın, Kurul'u yönetmek ve temsil, Genel Kurul çalışmalarına başkanlık etmek ve oy kullanmak, Genel Kurul'un teklif ettiği üç aday arasından Genel sekreteri atamak, ilgili dairenin teklifi ile hâkim ve savcılar hakkında denetim, araştırma, inceleme vesoruşturma işlemlerine olur vermek görev ve yetkileri tanınmıştır. Ayrıca Başkan, dairelerin çalışmalarına vedisiplin işlemleriyle ilgili Genel Kurul çalışmalarına katılamaz (madde 6).

Genel Kurul'un başlıca görevleri ise Teftiş Kurulu Başkanını ve yardımcılarını, Genel Sekreter Yardımcılarını, Kurul başmüfettişlerini, Kurul müfettişlerini ve Kurul'da görev yapacak tetkik

hâkimlerini atamak ve Kurul'un görev alanına ilişkin yönetmelik çıkarmak ve genelge düzenlemektir (madde 7). Ayrıcadaire başkanlarını, daire üyeleri arasından seçmek ve üyelerin hangi dairede asıl ve tamamlayıcı üye olarak görev yapacağına karar verir.

Daireler üç tanedir ve birinci, ikinci ve üçüncü daire şeklinde anılır. Buna göre birini dairenin genelolarak görevi hâkim ve savcılarının görev yerleriyle ilgilidir. İkinci daire ise daha çok disiplin suçlarıyla ilgilidir. Üçüncü daire ise mesleğe kabul ve son verilmesi, hâkim ve savcılarla ilgili ihbar ve şikâyetleri değerlendirilme işlerini Teftiş Kurulu vasıtasıyla yaptırır (madde 9).

Genel Sekreterlik, genel sekreter, yardımcılarını ve bürolardan oluşur. Kurul'un sekreteryaa faaliyetini gerçekleştirir. Teftiş Kurulu; başkan, iki yardımcı, yeteri kadar başmüfettiş ve müfettişten oluşur ve bunlar Genel Kurul tarafından atanır. Teftiş Kurulu üçüncü daire başkanının gözetiminde Kurul adına görev yapar ve Teftiş Kurulu Başkanı da Genel Kurul'a karşı sorumludur. En önemli görevi ise hâkim ve savcılarının görevlerini kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere uygun yapıp yapmadıklarını denetler. Mahkemelerin bağımsızlığı gereği hâkimlerin sadece idari nitelikteki genelgelere uyup uymadığı denetlenir (madde 14).

3.2.3. 6524 Sayılı Kanun ile Değişen Kurumsal Yapı: Yürütmenin Ayak Sesleri

Nicel değişiklikler, nitel değişikliklere neden olur. Yürürlüğe giren bu kanunla Başkan'ın yetkileri ve görevleri artırılmıştır. Mevcut yetkilerinde hiçbir azalma olmamış ve çoğunluğu Genel Kurul'a ait görev ve yetkilerden on iki tanesi Başkan'a devredilmiştir. Bu yetkilerden bazıları ise ilk defa ihdas edilmiştir (Tablo: 2).

Tablo:2

HSYK Başkan'a 6524 Sayılı Kanunla Verilen Yetki ve Görevler	
1	Hâkim ve savcılar hakkında soruşturmaya yapılmasına yer olmadığına karar vermek
2	Teftiş Kurulu Başkan ve yardımcılarını ile Genel Sekreter Yardımcılarını atamak
3	Hangi dairede hangi üyenin asıl ve tamamlayıcı olacağını belirlemek
4	Genel Sekreterce hazırlanan, Genel Sekreterlik işbölümünü onaylamak
5	Kurul'a naklen personel ataması yapmak
6	Kurul'a açıktan personel ataması için komisyon kurmak ve bu komisyonun sınav sonuçlarına göre personeli atamak
7	Teftiş Kurulu, Başkan gözetiminde görev yapar ve Teftiş Kurulu Başkan'ı Başkan'a karşı sorumludur
8	Teftiş Kurulu, Başkan tarafından verilen diğer görevleri de yapar
9	Genel Kurul'un toplantı günlerini tespit eder
10	Genel Kurul'un tam sayısının salt çoğunluğunun olağanüstü toplantıya çağırması durumunda toplantı yapmak Başkan'ın takdirindedir
11	Seçilmiş üyelerin disiplin soruşturmaları Başkan, disiplin kovuşturması Genel Kurul tarafından yapılır
12	HSYK'nın seçilmiş üyelerinin üyelikten önceki eylemleriyle ilgili disiplin soruşturması ve kovuşturması için birlikte yetkili oldular

Görüldüğü üzere mevcut yetkileriyle zaten tartışmalı olan Başkan'a, verilen yetkiler HSYK'yı adeta Adalet Bakanlığına bağlı bir genel müdürlük haline getirmiştir (AYM E.:57 K.:81., 2014: 5). Bu haliyle Kurul'un mahkemelerin bağımsızlığını ve hâkimlik teminatını koruması beklenemez. AK Parti iktidarı değişim öndeki yargı engelini aşmak ve yüksek yargı üzerindeki "vesayeti kaldırmak" iddiasıyla ve temel olarak bu iddiayı merkez alan bir çerçevede hazırladığı bir metinle, anayasal bir değişikliğe gitmiş ve bu değişikliği referanduma götürmüştür (Bayramoğlu, 2012: 50). Oysa yapılan bu değişiklik referandum değişikliğinin tam tersi bir istikamette ve yeni bir vesayet oluşturmak yönünde olmuştur.

Üstelik bu değişiklik Başkan'ın yetkileri artırılmakla da kalmamış, HSYK'da çalışan bütün idari personel, tetkik hâkimleri, kurul müfettişleri ve hatta Teftiş Kurulu Başkan ve yardımcılarını ile Genel Sekreter Başkan ve yardımcılarının görevleri sona erdirilmiştir. Böylece tüm atamaların yeni sisteme göre yapılması sağlanmıştır. Bu da yeni bir vesayet başka bir kanıttır. HSYK'nın varlık sebebine bu kadar ters bir düzenlemenin neredeyse tamamı Anayasa Mahkemesi'ne iptali için konu olmuştur.

3.2.4. Anayasa Mahkemesinin Kararının HSYK'nın Yapısı Üzerinde Etkisi

6524 Sayılı kanunun HSYK'yı ilgilendiren toplam on dokuz maddenin, on beş maddesi iptali ve yürürlüğün durdurulması istemi ile Anayasa Mahkemesi'ne konu olmuştur. Bu on beş maddenin on biri kısmen veya tamamen Mahkeme'nin 10/04/2014 tarihli ve E.: 2014/57, K.: 2014/81 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. İptal edilmeyen hükümlerin gerekçesi genel olarak HSYK Başkanı'nın Kurul'un yönetim ve temsilinden sorumlu olması olarak gösterilmiştir. İptal edilen hükümlerin genel olarak gerekçeleri 6524 Sayılı kanunla Bakan'a verilen yetkilerin yönetim ve temsil yetkisini aştığı ve Kurul'un bağımsız olması gereken yapısına gölge düşürdüğüdür.

Mahkemelerin ve hâkimlerin bağımsızlığına ilişkin en önemli husus denetimlerinin bağımsız, tarafsız ve objektif kriterlere göre yapılmasıdır. 2010 yılında gerçekleştirilen anayasa değişikliği ile kurul görevlerinde getirilen en önemli yenilik, Adalet Bakanlığı'na ait olan hâkim ve savcılarının denetlenmesi yetkisinin tamamen Kurul'a devredilmesidir. Ancak 6524 Sayılı kanunla Adalet Bakanlığı'na hâkim ve savcılar ile Kurul üyelerinin disiplin soruşturmalarına ilişkin yetkilerin verilmesi Anayasa Mahkemesi tarafından isabetli olarak Bakan Kurul'un disiplin amiri yapacağı gerekçesiyle birçok hükmü iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin 6524 Sayılı Kanuna ilişkin iptal kararlarından çıkan birkaç önemli sonuç var: Bunlardan ilki Mahkeme'nin mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkelerine verdiği önemdir. Bu olumlu sonuçtur; ancak olumsuz olan iki tane daha sonuç var: her ne kadar anayasal ilkeleri koruyan bir mahkeme bulursa da bu kanunun anayasaya aykırı ilkelerinin yaklaşık dört ay kadar yürürlükte olmasıdır. Sonuncu olarak 6524 Sayılı düzenlemenin hâkimler ve savcılar nezdinde bir tehdit olarak algılanmıştır. Yani yürütmenin veya yasamanın¹ elbirliği ile yargı sisteminde anayasal ilkelere aykırı olsa bile her türlü düzenlemenin yapılabileceğini göstermiş olup, hâkimlerin bağımsız ve tarafsız karar vermelerine leke bulaşmıştır. Söz konusu kanun başlı başına bu durumun bir göstergesi olsa da, kanundaki özellikle geçici madde ile Kurul'daki idari personelin tamamının geçici madde ile görevlerine son verilmiş olmasıdır. Anayasa Mahkemesi bu aykırılığı iptal etse de Mahkeme'nin kararlarının geriye yürümezliği gereği görevlerine dönememişlerdir.

Anayasa Mahkemesi (AYM)'nin iptal kararlarının ardından meydana gelen boşluğu doldurmak amacıyla 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına dair Kanun'un on bir maddesi (madde 90-100) düzenlenmiştir. Buna göre iptal edilen hükümler yerine 6087 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu'nun ilk halinde düzenlenen hükümler kabul edilmiştir.

4. HAKİMLER VE SAVCILAR ARASINDAN YAPILAN SEÇİMLERE DAİR DEĞERLENDİRME

Yukarıda bahsedilen Anayasa değişikliği ile artık on asıl altısı yedek olmak üzere toplam on altı üye hâkimler ve savcılar tarafından seçilecektir. HSYK'ye üye seçimi ilk defa 17 Ekim 2010 yılında gerçekleşti. İkinci seçim ise 12 Ekim 2014 tarihinde gerçekleşti. Bu seçimler HSYK üyeleri ile hâkimler ve savcılar arasındaki mesafenin azalmasına sebep oldu. Böyle bir yakınlığın hâkimlerin ve savcılarının üyelere daha kolay ulaşabilmelerini sağlasa da birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir.

¹ Parlamenter sistemlerde yasama ve yürütme birbiriyle iç içe geçtiği için ikisi de olabilir

4.1. Görev Tanımı belirlenmiş Kişilerin Propaganda Yapması

6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanun, Kurul'da görev alacak kişilerin görev ve yetkilerini, Kurul'un çalışma usul ve esaslarını ayrıntılı olarak düzenlemiştir. Gerçekten de görev tanımı ayrıntılanmış üyenin propaganda yapması zor bir konudur. Bu konuda adayların başarısız olduğunu belirtelim. Burada başarısızlıktan kasıt, adayların propaganda yaparken yargı erkinin siyasi otoriteden bağımsız olması gerekliliğinin aksine ülkenin siyasi konjonktürüne göre propaganda yapmış olmalarıdır. Bu yolla siyasi partilere benzeyen yapılar ortaya çıkmıştır. Siyasi partili yapılar öylesine içselleştirilmiştir ki, basın bu yapıları ülkedeki genel seçimler sonuçlarını duyurur gibi duyurmuştur ('HSYK seçiminden Yargıda Birlik Platformu zaferle çıktı', 2014).

4.2. Siyasi Partiler Benzeri Yapıların Ortaya Çıkması

Anayasamızda öngörülen HSYK seçimlerinde ortaya çıkan sorunlardan bir diğeri de siyasi parti benzeri yapıların ortaya çıkmasıdır. Bu benzerliğin en önemli unsuru ideolojik görüşe sahip olmalarıdır. Böylesine ideolojik kutuplaşmanın olması sadece propaganda sürecindeki bozulmaya sebep olmakla kalmaz, aynı zamanda yapılan seçimler sonucunda Kurul'a millet meclisi gibi davranılır. Bunun anlamı oy verdiği kişilerden kendisini veya ideolojisini yargıda baskın konuma getirmesi ve bu yönde karar alınması beklenir. Bu durumda Kurul'un mahkemelerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile hâkimlik ve savcılık teminatı esaslarına göre çalışması mümkün olmaz. Şüphesiz kendisi tarafsız olamayan bir kurulun yargıçların bağımsızlığını koruması beklenemez (AYM E.:57 K.:81., 2014:98).

4.3. Hâkimler ve Savcılar Arasında Kamplaşma

2010 yılında gerçekleştirilen anayasa değişikliği ile kabul edilen savcılar ve hâkimler arasından seçimle üye belirlenmesi kuralı, beraberinde adliyelerde gruplaşmaları da getirdi. Hâkimler ve savcılar verdikleri oyları yüzünden ideolojik olarak damgalanmaya başlandı (Akyol, 2014: Hürriyet). Hâkimlerin ve dolayısıyla mahkemelerin tarafsızlık ve bağımsızlık ilkeleri böylece bir kez daha yara aldı. Buna ek olarak adalet hizmetleri gerçekleştiren hâkim ve savcı mesleğine mensup kişilerin görevlerine ilişkin motivasyonlarını azaltarak mesleklerine olan bağlılık ve sevgiyi azaltmıştır.

Yukarıdaki seçimlere ilişkin bilgilerle seçimlerin yargıyı siyasallaştırdığını ve bu yolla bağımsızlığın ve tarafsızlığın gölge düşürdüğü bir gerçektir. Yargı faaliyetlerine ilişkin görev ve yetkisi bulunmayan Kurul'un siyasallaşmasının ve gruplaşmanın bir sonucu olarak aldığı kararlar yolu ile yargıçların ve savcılarının yargılamaya ilişkin görevlerine müdahalede bulunma ihtimali artmıştır. Seçimlere ilişkin yukarıdaki verilerden çıkan başka bir sonuç: 2010 yılında gerçekleştirilen anayasadaki HSYK'ye ilişkin değişikliğin gerekçesinde belirtilen demokratik meşruiyet ve geniş tabanlı temsilin anlamsız olduğudur. HSYK üyelik seçimlerinde Adalet Bakanlığı bürokratlarının da aday olması ve hatta üyeliğe seçilmeleri (İbrahim Okur 2010 yılında Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı iken en yüksek oyla üye seçilmiştir.) geniş tabanlı temsil ilkesinin bir kez daha anlamsızlığını ortaya koymaktadır.

5. SONUÇ

Yargının işlevleri ve yargıcin rolüne ilişkin düzenlemelerin siyasi eğilimlerden bağımsız bir şekilde gerçekleştirilmesi, temel arayışın yargının tarafsız, bağımsız ve siyasi etkiden uzak eksiksiz bir hukuki donanımla işlemesi (Bayramoğlu, 2011: 51) gerekmektedir. Buna rağmen, en iyi sistem kurulsada dahi bir kurul/kurumun tanımlanan işlevlerinin aksinde faaliyet göstermesi imkan dâhilindedir. Bu sebeple, adalet yönetimin tarafsız kalabilen, hukukun üstünlüğüne inanan, ilkel üyeler eliyle gerçekleştirilmesi gerekir. Ayrıca bu insanlara hem yasamanın, hem yürütmenin ve hatta yargının kendisinin güvenmesi gerekir. Aksi durum gerginliğe, güç çatışmasına, yetki gaspına, sebep olur. HSYK'nın son yedi sekiz yılı aksi duruma yani gerginliğe güç çatışmasına ve yetki gaspına sahne

olmuştur. Maalesef siyasi dalgalanmalarla paralel giden değişimler yaşamıştır. Bu değişimler mahkemelerin bağımsızlığını ve tarafsızlığını olumsuz etkilemiştir.

Mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı açısından hâkimler ve savcıların atama, nakil, yer değiştirme ve denetimini yapan bir kurulun idari bürokrasiden bağımsız olması gerekir. Ancak bu bağımsızlığın dengelenmesi gerekir. Aksi halde HSYK ayrı bir güç merkezi olarak hâkimleri ve savcıları etkiler. Bu dengelemeyi yapacak mekanizma mahkemelerdir. Eğer Kurul'un bütün kararlarına karşı yargı yolu açılırsa bağımsız yapısından kaynaklanan muhtemel sorunlar çözülecek ve denge sağlanacaktır.

HSYK yaklaşık son sekiz yıldan beri sahip olduğu görev ve yetkilerin değişebilirliği bakımından dinamik(sürekli değişen) bir yapıdaydı. Mahkemelerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile hâkimlik teminatı bundan olumsuz etkilendi. Mahkemelerin ve hâkimlerin bağımsızlığı açısından HSYK'nın görev ve yetkilerinin statik(değişmeyen veya çok yavaş değişen) olması beklenirdi.

KAYNAKÇA

Akyol, Taha (2014), "HSYK Seçimleri", http://sosyal.hurriyet.com.tr/yazar/taha-akyol_329/hsyk-secimleri_27364945, (17.09.2016).

Anayasa Mahkemesi Kararı, Esas Sayısı: 2014/57, Karar Sayısı: 2014/81, Karar Günü: 10.04.2014

Balancar, Ferda ve Çınar, Belgin (Eds.). (2012). Referandum Sonrası HSYK: HSYK'nın Yeni Yapısı ve İşleyişine Dair Yuvarlak Masa Toplantısı, TESEV Yayınları, İstanbul.

Çelik, Burak (2010), "Konu Sadece Seçim Değil, HSYK Tartışması Asıl Şimdi Başlıyor ", <http://www.radikal.com.tr/yorum/konu-sadece-secim-degil-hsyk-tartismasi-asil-simdi-basliyor-1025604/>,(18.09.2016).

Feyzioğlu, Metin (2015), Ceza Muhakemesinde İspatın Ölçütü Olarak Vicdani Kanaat, İslık Yayınları, İstanbul.

Gönenç, Levent (2011), Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı: Anayasa çalışma metinleri 3, <http://www.tepav.org.tr>, (18.09.2016).

HSYK (2016), 2015Yılı Faaliyet Raporu, HSYK, Ankara.

İnceoğlu, Sibel (2011), "Yeni Anayasada Bağımsız Bir Yargı İçin Neler Yapılmalı? Uluslararası Belgeler Işığında Öneriler", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 95, Temmuz-Ağustos, s. 237-268.

Kilim, Esra Ergüzeloğlu (2010), "Anayasa Değişikliği Sonrasında Adalet Yönetimi Politikalarında Dönüşüm", Bekir Parlak (Ed.), Kamu Politikalarında Dönüşüm: Kayfor 2012 Bildiriler Kitabı, TODAİE Yayınları, s.677-689.

----- (2013),Türkiye'de Adalet Yönetimi Bağımsız Yargının Sıkı Bağları, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Selçuk, Sami (2007), Bağımsız Yargı Özgür Düşünce, İmge Kitabevi, Ankara.

Yanık, Murat (2010), Karşılaştırmalı Hukuk ve Uluslararası Standartlar Işığında HSYK'nın Oluşumu, Çalışma Şekli ve Kararlarının Denetimi, Anayasa Yargısı Dergisi, Cilt 27, ss.161-216, http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/doc_dr_murat_yanik.pdf, (01.12.2016).